

Politická reprezentace žen v zastupitelstvech krajských měst: kvalitativní komparativní analýza (QCA) komunálních voleb v České republice v roce 2018

Acta Fakulty filozofické
Západočeské univerzity v Plzni
2020, Vol. 12 (1), 1–18
DOI: <https://doi.org/10.24132/actaff.2020.12.1.2>
<https://actaff.zcu.cz/>
ISSN 2336-6346

Political Representation of Women in
Local Councils of Regional Cities:
Qualitative Comparative Analysis (QCA)
of the Czech Local Elections in 2018

Petr Bláha, Pavel Maškarinec*

Jan Evangelista Purkyně University, Czech Republic

Abstract

The purpose of this study is to test the determinants of women's descriptive representation at the local level in the Czech Republic after the last local elections in 2018. We focus on the determinants of women's descriptive representation in local councils of Czech regional cities and how various factors (socioeconomic, demographic, cultural, or political) affect women's political representation at this level. Using qualitative comparative analysis (QCA) and our own dataset of local elections, we found that women's descriptive representation is higher in cities that are located in borderland areas (Sudetenland). These are cities that share common characteristics in the sense of historical circumstances due to the compulsory expulsion of the German minority there after WWII and their subsequent replacement by other extraneous groups. Furthermore, these processes resulted in a rise of the multi-peripherality and socio-cultural discontinuity of these areas. These developments also influenced both social stratification and population density of the Czech-German borderland as social and educational development slowed and disadvantaged socio-economic structures emerged. However, as it is evident that the success of women in local elections has been repeated especially in Ústí nad Labem and Liberec, we attribute the high level of women's political representation in these cities especially to their specific historical development, together with the higher success of independent local lists in these cities.

Keywords

Czech Republic, local politics, local elections, regional cities, women and politics, women's descriptive representation

* **Corresponding Author:** Pavel Maškarinec, Katedra politologie a filozofie, Filozofická fakulta Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, Pasteurova 3571/13, 400 96 Ústí nad Labem. E-mail: maskarinec@centrum.cz.

Úvod

Výsledky českých komunálních voleb v říjnu roku 2018 potvrdily stagnaci růstu zastoupení žen, již naznačily již předchozí komunální volby v roce 2014. Na úrovni všech obcí dosáhla politická reprezentace žen v roce 2018 celkově 27,99 % oproti 27,07 % v roce 2014. Bližší pohled na úroveň krajských měst přitom dokládá, že od roku 1994 (tj. prvních voleb po rozdělení Československa) nedochází zejména v největších městech k takovému nárůstu zastoupení žen, které by se blížilo tzv. kritické hranici (*critical mass*), o níž se často mluví právě v souvislosti s hranicí úspěšnosti deskriptivní reprezentace žen.¹ Nárůst úspěšnosti žen v krajských městech dosáhl mezi roky 1994 a 2018 osmi procentních bodů (z 15,67 % v roce 1994 na 23,72 % v roce 2018; v průměru 19,29 %) a ještě horší situaci nabízí pohled na statutární města, kde nejenže v tomto období nárůst zastoupení žen dosáhl pouze čtyř procentních bodů (v průměru všech komunálních voleb 18,95 %), ale v posledních komunálních volbách v roce 2018 došlo dokonce k propadu úspěšnosti žen až na 19,36 %, oproti 23,31 % v roce 2014.²

Zatímco se ale v západoevropském prostoru stala otázka vztahu genderu a politiky důležitým tématem již před mnoha desetiletími, což v poslední době reflektuje i nárůst počtu textů zaměřených na analýzu lokální úrovně zastoupení žen (Welch, Karnig 1979; Bristow 1980; Bullock, MacManus 1991; Rao 2005; Trounstone, Valdin 2008; Smith, Reingold, Owens 2012; Magin 2013; Kjær, Matland 2014; Sundström, Stockemer 2015; Stockemer, Sundström 2016), v postkomunistickém areálu střední a východní Evropy má podobný výzkum logické zpoždění, dané nesoutěživostí zdejší volební soutěže před rokem 1990.

Cílem předkládané studie je pokusit se zaplnit tuto výzkumnou mezeru. Naším cílem bude snaha identifikovat faktory, které stojí za úspěchem žen ve snaze usednout v zastupitelstvech krajských měst po posledních komunálních volbách v roce 2018, a potvrdit, zda vliv jednotlivých faktorů zůstává v čase konstantní nebo lze sledovat jejich proměnu. Naše práce tak navazuje na předchozí, ne příliš četné práce, jež se tomuto tématu věnovaly (Maškarinec 2016; Bláha 2017; Maškarinec, Klimovský 2017),³ přičemž využívá konfigurativní metody – kvalitativní komparativní analýzu (*Qualitative Comparative Analysis* – QCA), ve snaze o zachycení možných specifik a odlišností jednotlivých krajských měst v komparativní perspektivě.

S ohledem na omezený rozsah textu se nicméně věnujeme pouze jedné z možných rovin výzkumu reprezentace, konkrétně deskriptivní (*descriptive*) (Pitkin 1967), demografické (*demographic*) (Lovenduski, Norris 1993) či numerické (*numerical*) (Carroll 1994) reprezentaci. V klasické definici Hanny Pitkin vyjadřuje deskriptivní reprezentace „deskriptivní podobnost“ („*descriptive likeness*“) mezi reprezentantem a reprezentovanými (Pitkin 1967: 92). Naproti tomu v případě substantivní reprezentace (*substantive representation*) jde o „*jednání v zájmu reprezentovaných, způsobem, který bude vůči nim responzivní*“ (Pitkin 1967: 209). Jinak řečeno, zatímco v případě substantivní reprezentace se klade důraz na kapacitu jednat ve smyslu toho, že zástupci by měli pro zastupované (například ženy či různé menšiny) vykonávat činnosti, které zastupovaní sami dělat nemohou, deskriptivní reprezentace klade důraz na podobnost mezi reprezentovaným a reprezentantem, tedy představu, že by zástupce neměl vykonávat aktivity, které si nepřejí sami zastupovaní (Brito Vieira, Runciman 2008).⁴

¹Například Dahlerup (2006) stanovuje kritickou hranici na 30 %. Při jejím podkročení totiž nemohou ženy (ale ani jiné menšiny v politice) prosazovat své zájmy odlišné od zájmů (mužské) majority.

²Zastoupení žen na lokální úrovni převyšuje jak počet žen v národním parlamentu, který po posledních volbách dosáhl úrovně 22,00 % (2017), tak zastoupení žen v krajských zastupitelstvech, kde v krajských volbách v roce 2016 uspělo pouze 20,30 % žen (detailněji viz Maškarinec 2018a). Více k zastoupení žen na různých úrovních vládnutí v České republice viz příloha 1.

³Ještě horší je situace v případě analýzy úspěšnosti žen ve volbách starostů českých obcí, kde je rozsah prací zaměřených na toto výzkumné téma ještě omezenější (viz Maškarinec, Klimovský, Danišová 2018).

Důležitost a aktuálnost volby tématu studie podle našeho názoru spočívá ve zjištění, že ačkoliv je zastoupení žen na místní úrovni v České republice vyšší než na národní nebo regionální (krajské) úrovni vládnutí, i nadále tato situace není zcela uspokojivá, protože ani v českých obcích nedosahuje většinově reprezentace žen tzv. kritické hranice (*critical mass*). Podle Vohlídalové (2016b: 7) je to přitom právě malý podíl žen na politické, ale i ekonomické moci, který stojí za tím, že Česká republika patří z hlediska genderové rovnosti k podprůměrným zemím Evropské unie.

Dalším důvodem volby tématu politické reprezentace žen je rovněž to, že v komunálních volbách v roce 2014 došlo po dlouhé době k zastavení nepřetržitého růstu zastoupení žen a stagnaci ve velikosti zastoupení žen v českých obcích potvrdily i výsledky posledních komunálních voleb v roce 2018 (srov. Balík, Gongala, Gregor 2015: 137–138; Maškarinec 2019: 81–85). Tato zjištění tedy ukazují, že se nerovné zastoupení žen a mužů v české politice v poslední době příliš nemění, přičemž novější výzkumy ukazují, že podpora vyššího zastoupení žen v politice v posledním období stagnuje a současně se české veřejné mínění zřejmě postupem času staví více tolerantně k nízkému zastoupení žen v politice a nechápe ho jako výraznější problém (srov. Vohlídalová 2016a: 37–38).

Konečně i přes postupný nárůst výzkumů v oblasti politické reprezentace žen (Sztwiertina, Hellová 2012; Šprincová 2014; Maškarinec 2016; Bláha 2017; Maškarinec, Klimovský 2017; Maškarinec, Klimovský, Bláha 2019; Maškarinec 2019) nemáme dosud jednoznačnou odpověď na otázku, jaké faktory či charakteristiky místních komunit přispívají k vyššímu zastoupení žen a zda jsou tyto faktory stejné, nebo odlišné od těch, jejichž efekt byl prokázán v tradičních demokraciích, nebo lze v českém případě nalézt odlišnosti v působení těchto faktorů, jež by bylo možné zobecnit pro celý areál střední a východní Evropy. Z těchto důvodů se do popředí dostává otázka hledání strukturálních, kulturních, či politicko-institucionálních faktorů, které by dokázaly vysvětlit odlišnou úspěšnost žen v lokální politice, tedy oblasti, kde je výzkum v mnoha případech výrazně ztěžován například silnou fragmentací sídelní struktury, což je i případ České republiky, která se svými 6258 obcemi (v době komunálních voleb v roce 2018) patří ke státům s nejfragmentovanější strukturou osídlení v celé Evropě (Illner 2011).⁵

Determinanty politické reprezentace žen

Práce věnující se problematice deskriptivní reprezentace žen na národní úrovni rozlišují tradičně tři základní skupiny faktorů, jež mohou mít efekt na odlišnou míru zastoupení žen: (1) socioekonomické faktory; (2) kulturní faktory; (3) institucionální faktory (Norris, 1987; Kenworthy, Malami, 1999; Siaroff, 2000; Montgomery, 2003; Paxton, Kunovich, Hughes, 2007).⁶ Podle našeho názoru je třeba vzít v úvahu všechny tyto faktory, pokud chceme hodnotit a vysvětlit deskriptivní reprezentaci žen i na substanci (lokální nebo regionální) úrovni vládnutí. Hned v úvodu nicméně musíme konstatovat, že se budeme, s ohledem na omezený rozsah textu, věnovat pouze omezenému okruhu faktorů, a to zejména těm, které předchozí studie identifikovaly jako významné rovněž na lokální úrovni vládnutí.

⁴Detailněji k rozdílům mezi deskriptivní a substantivní (ale i dalšími typy) reprezentací viz Pitkin (1967) Mansbridge (2003), Brito Vieira a Runciman (2008), Urbinati a Warren (2008), Gelnarová (2010), Brim a Dufek (2012).

⁵Více k různorodosti lokálních systémů vlády v postkomunistickém prostoru střední a východní Evropy viz Swianiewicz (2014) nebo fragmentaci obecní struktury viz Balík (2009: 113–135). Detailní pohled na podobu lokální politiky a fragmentaci osídlení v evropském prostoru viz Jüptner, Polinec a Švec (2007), Jüptner a Polinec (2009).

⁶Další autoři pracují s odlišnými konceptualizacemi. Například Siaroff (2000) vymezil: (1) kulturní a ekonomické faktory; (2) stranicko-politické faktory; (3) volební systém (jako institucionální faktor). Maříková (2016a) pak mluví o: (1) makroúrovni, respektive strukturální rovině (modernizace společnosti a institucionální rovina fungování politického života); (2) mezo-úrovni (problematika sociálních sítí a sociálního kapitálu jedinců); (3) mikroúrovni (individuální zdroje jedinců a průběh jejich životních drah).

Socioekonomické a kulturní faktory

Důležitým faktorem ovlivňujícím volební chování je v případě socioekonomických proměnných vzdělání. Někteří autoři dokonce tvrdí, že úroveň dosaženého vzdělání je hlavním faktorem politické participace žen (Rule 1987). Důvodem je, že rostoucí vzdělanost žen rozšiřuje sociální základnu, z níž se mohou rekrutovat lídři (a voliči) ženských stran (Ishiyama 2003), ale rovněž zjištění, že osoby s vyšším stupněm dosaženého vzdělání vykazují vyšší míru politické participace, protože přikládají politice větší důležitost (Norris 2002). Naproti tomu na lokální úrovni nenachází Magin (2011) silnější vliv vzdělanostní struktury obcí na zastoupení žen v lokálních volbách v Německu (ani pozitivní, ani negativní), na Slovensku se efekt vzdělanosti na úspěšnost žen mezi volbami mění (Maškarinec, Klimovský 2017; Klimovský, Pinterič, Maškarinec 2019) a v České republice je jeho efekt téměř nulový, přestože působící negativním směrem (Maškarinec, Klimovský 2017).

Další autoři (Matland 1998) poté tvrdí, že ekonomický rozvoj navyšuje zdroje žen (vzdělání, placená pracovní zkušenost, praxe v profesích, jež dominují politice, jako například právo) a jako takový posiluje i zastoupení žen. Pozitivní vliv modernizačních procesů na strukturu pracovní síly dokládá i Magin (2013) na příkladu německých obcí, kde je vyšší zastoupení žen posilováno vyšší zaměstnaností ve službách a nižší v primárním sektoru hospodářství, stejně jako pozitivním vlivem sociálního kapitálu. Podobně zapojení žen na pracovním trhu (tzv. *labor force hypothesis*) poskytuje ženám finanční nezávislost a organizační dovednosti a spojení, jež mohou být užitečné v politice a dále posilovat vyhlídky žen ve volbách (Togeby 1994; Paxton 1997; Siaroff 2000).

Welch a Studlar (1990: 406) poté zmiňují mimo vzdělání zapojení žen do pracovního trhu a sektoru zaměstnání jako další socioekonomický indikátor potenciálně ovlivňující zaměstnanost žen, míru nezaměstnanosti. Na jedné straně tak modernizační procesy a socioekonomický rozvoj navyšují zaměstnanost žen a obecněji zaměstnanost ve službách, což vede k nárůstu zastoupení žen. Na straně druhé lze analogicky očekávat, že vyšší nezaměstnanost, stejně jako zaměstnanost v priméru (jejíž podíl výrazně klesá s ohledem na měnící se podobu pracovního trhu), mohou působit negativně na zastoupení žen. Důvodem je zejména to, že v obcích postižených vyšší nezaměstnaností, horší strukturou pracovních příležitostí či nižšími platy nelze očekávat pokles významu tradičních hodnot a názorů na postavení žen ve společnosti.

Konečně v případě kulturních faktorů představují nejdůležitější determinanty ovlivňující pozitivně nebo naopak negativně politickou reprezentaci žen náboženské vyznání a postoje k genderové rovnosti (Dahlerup, Leyenaar 2013b: 4), jež mohou, spolu s pozitivním vlivem více rovnostářských politických kultur nebo větší sekularizace, navyšovat úspěšnost žen ve volbách (Navarro, Medir 2016).⁷ Inglehart a Norris (2000: 49) hovoří o procesu sekularizace, postupně doprovázeném společenskou modernizací, které oslabují sílu náboženských hodnot v postindustriálních společnostech (zvláště mezi mladšími generacemi) a přispívají k větší genderové rovnosti, přestože s odlišnými postoji vůči ženám mezi různými náboženskými skupinami (srov. Inglehart, Norris 2000: 51–71, 153–159; Siaroff 2000: 199–202). Zejména katolicismus se svým důrazem na tradiční genderové role a konzervativní názor na postavení žen ve společnosti (Giger 2009: 481) může ústit v situaci, kdy, pokud je místní politická kultura charakteristická větší dominancí katolicismu, bude působit negativně na přítomnost většího počtu obyvatel s postmaterialistickými postoji a hodnotami, a tedy i nižší ochotou hlasovat ve volbách pro ženy.

V případě České republiky lze přitom najít v oblasti religiozity významné rozdíly mezi oblastí Čech na straně jedné a Moravou a Slezskem na straně druhé (blíže k náboženské situaci v České

⁷S ohledem na úroveň analýzy se detailněji nezabýváme postoji českých občanů k genderové rovnosti, protože podobná data na úrovni krajských měst nejsou dostupná. Detailněji k postoji českých občanů k participaci žen v politice viz Rakušanová (2005, 2006), Havelková (2006), Rakušanová a Václavíková-Helšusová (2006), Vohlídalová, Maříková a Volejníčková (2016).

republiky viz Hamplová 2013). Lze to pozorovat i na podpoře Křesťanské a demokratické unie – Československé strany lidové (KDU–ČSL) jakožto tradiční křesťansky orientované strany, která je dlouhodobě velmi silná v oblasti Moravy (Pink, Voda 2012; Kostelecký, Šimon 2015; Havlík, Voda 2016). Podobný závěr týkající se vlivu katolicismu na zastoupení žen potvrdili i Rakušanová a Linek (cit. dle Rakušanová, Václavíková-Helšusová 2008: 18), kteří v analýze českých sněmovních voleb jednoznačně identifikovali významně nižší zastoupení žen na kandidátkách politických stran v moravských regionech charakteristických vyšším počtem věřících, jež preferují tradiční model rodiny a rozdělení rolí mezi muže a ženy.

Politicko-institucionální faktory

Skutečnost, že vyšší podíl žen v předchozím volebním období může mít pozitivní efekt na zastoupení žen v následujícím období, byl potvrzen jak v národních volbách (Ondercin, Welch 2009), tak na lokální úrovni (Trounstine 2011), a to i v českém případě (Maškarinec, Klimovský 2017; Maškarinec 2019). Další autoři přichází s tvrzením, že první volbu žen (ve smyslu odevzdání hlasu pro ženu) lze chápat jako „inovativní politické chování“, jež má tendenci se institucionalizovat a úspěšné inovace se následně stávají běžnými a rozšířenějšími (Ondercin, Welch 2009: 599).⁸

Většina studií rovněž potvrzuje velmi silný pozitivní efekt inkumbence (výhody stávajících držitelů úřadů, pokud se ucházejí o znovuzvolení oproti jejich protikandidátům) na úspěšnost kandidátů v lokálních volbách (Krebs 1998; Martinussen 2004; Trounstine 2011; Sloboda 2014, 2017). Toto zjištění v případě českých komunálních voleb potvrdil Bernard, který ukázal, že předchozí zastávání zastupitelské funkce je nejvýznamnějším faktorem rozhodujícím nejen o šancích získat dobré (volitelné) umístění na kandidátní listině i pro další komunální volby (bez ohledu na velikost obce), ale rovněž mandát získat, se silnějším efektem ve větších obcích (srov. Bernard 2012: 627–634).

Smith, Reingold a Owens (2012: 321–324) následně ukázali, že reprezentace žen ve stávajícím zastupitelstvu má pozitivní (přestože ne příliš silný) efekt na úspěšnost žen v následujících volbách starostů, na příkladu voleb v největších městech USA. Podobně Regulska, Fried a Tiefenbacher (1991: 216–219) potvrdili existenci vztahu v opačném směru, tj. vysokou korelaci mezi přítomností žen na postech starostů a vysokým podílem žen v zastupitelstvech kanadských obcí. Naproti tomu pouze slabý efekt předchozího zastoupení žen (jako komunálních zastupitelek) na volby starostek v následujících volbách byl nalezen ve volbách starostek českých obcí s rozšířenou působností nebo slovenských okresních měst (Maškarinec, Klimovský, Danišová 2018: 543–546).

Crowder-Meyer, Kushner Gadarian a Trounstine (2015) poté zdůraznili roli zkušenosti (tedy očekávání tzv. teorie potrubí [*pipeline theory*], viz Duerst-Lahti 1998; Mariani 2008), kdy úspěšnost žen na nižších pozicích může sloužit jako prostředek usnadňující jejich následný úspěch i při volbě (obsazování) postu starostů (srov. Crowder-Meyer, Kushner Gadarian, Trounstine 2015: 328–328). Zajímavé zjištění pak prezentovali Navarro a Medir, kteří se zaměřili na vztah mezi lokální a mezo-úrovňovou vládou ve vybraných evropských zemích. Jejich analýza ukázala, že pokud vezmeme v úvahu různé úrovně vládnutí (lokální, regionální) a různé funkce (zastupitelské, exekutivní), ženy získávají ve srovnání s dalšími úrovněmi mnohem častěji funkce na regionální úrovni, a to jak v zastupitelstvu, tak ještě mnohem častěji v exekutivních orgánech a regionální úroveň tak představuje úroveň, kde ženy mají největší šance na zahájení politické kariéry (srov. Navarro, Medir 2016: 125–129).

S ohledem na stranickou příslušnost (*party affiliation*) Matland a Studlar (1996), Siaroff (2000) nebo Dahlerup a Leyenaar (2013a) ukázaly, že země se silnější podporou levicových stran představují příznivější prostředí pro vyšší přítomnost žen v politickém rozhodování, za-

⁸Ondercin a Welch (2008) analyzují volby do amerického kongresu. V případě českých komunálních voleb by jistou analogií mohlo být odevzdání preferenčního hlasu pro ženskou kandidátku (viz výše).

tímco v oblastech s převahou konzervativních stran jsou šance žen na získání voleného mandátu mnohem menší. Podobně studie z lokální úrovně potvrzují kontextuální efekt převažující místní politické ideologie a vyšší zastoupení žen v obcích s levicovějším elektorátem (Smith, Reingold, Owens 2012; Sundström, Stockemer 2015). Na druhé straně levicovost stran sama o sobě nemusí hrát rozhodující roli a na zastoupení žen (pro postkomunistické země viz například Matland 2003: 337–339) může mít mnohem větší vliv to, zda je strana otevřená, či uzavřená vyššímu zastoupení žen, v souvislosti s tím, jak zejména od 70. let 20. století narůstá v politické soutěži v západní Evropě důležitost neekonomických a kulturních témat, respektive dimenze nové politiky (*new-politics dimension*), tzv. TAN-GAL dimenze (srov. Marks et al. 2006), které jsou mnohem slabší v areálu střední a východní Evropy.

To do značné míry potvrzují i zkušenosti z České republiky, kde se na národní úrovni nepotvrdil předpoklad, že vyšší podpora levicových stran bude posilovat politické zastoupení žen (srov. Saxonberg 2003: 248–249). Kouba, Nálepová a Filipec (2013) současně zjistili, že ženy z nelevicových stran mají v průměru vyšší šanci na získání významné pozice na kandidátní listině a znevýhodnění žen je vyšší v případě velkých stran než u stran malých s omezenou šancí na vstup do sněmovny, což spolu s tím, že ženy na kandidátkách menších stran získávají více preferenčních hlasů než ženy na kandidátkách stran s reálnou šancí uspět, dále zesiluje podreprerentaci žen (srov. Kouba, Nálepová, Filipec 2013: 383–389). Hlavní překážkou vyššího zastoupení žen tak jsou v českém prostředí především strukturální mechanismy ve formě nominace a výběru kandidátů, protože ženy jsou častěji umísťovány na nižší příčky kandidátních listin (Rakušanová 2005; Kouba, Nálepová, Filipec 2013; Maříková 2016b).

Data a metody

Analytickými jednotkami naší práce jsou česká krajská města, tedy celkem 13 krajských měst a Kladno. Příklad Kladna je specifický v tom ohledu, že se reálně nejedná o krajské město, ale o největší město Středočeského kraje, kterým jsme z hlediska relevance výzkumu museli nahradit Prahu, která tvoří specifický případ a v mnoha oblastech (silný pravicový elektorát, nezaměstnanost apod.) neodpovídá charakteristikám Středočeského kraje.

Primárním indikátorem a výstupem (můžeme jej chápat i jako závisle proměnnou) studie je podíl žen zvolených do zastupitelstev českých krajských měst v komunálních volbách v roce 2018. Hodnoty podmínek pocházejí většinou z dat ze Sčítání lidu domů a bytů v roce 2011 (SLDB 2011) nebo dalších dat Českého statistického úřadu (ČSÚ 2019), pokud není uvedeno jinak. Podmínky vstupující do analýzy, odpovídající výše vymezenému teoretickému ukotvení práce, jsou shrnuty v tabulce 1 (viz níže).

Tabulka 1. Seznam podmínek a jejich deskriptivní charakteristiky

Podmínka	Popis
Výstup	Podíl žen v zastupitelstvu krajského města po komunálních volbách v roce 2018.
Nezaměstnanost	Podíl nezaměstnaných k ekonomicky aktivním, tj. součtu zaměstnaných a nezaměstnaných.
Vysokoškoláci	Podíl obyvatel s ukončeným vysokoškolským vzděláním na populaci obce ve věku 15 a více let.
Podnikatelky	Fyzické osoby podnikající dle živnostenského zákona, samostatně hospodařící rolníci a fyzické osoby podnikající dle jiných zákonů než živnostenského a zákona o zemědělství ve vymezení subjektů typu statistický podnik – tj. jedná se o subjekty, u nichž byla zjištěna aktivita.

Gender wage gap	Poměr mezi finančním ohodnocením mužů a žen.
Katolíci	Podíl obyvatel krajského města hlásících se k římsko-katolickému vyznání.
Krajská vláda – levice	Dichotomická proměnná dělíci města dle toho, zdali ve volbách do krajského zastupitelstva zvítězila levicová strana a tvoří hlavní část krajské koalice.
Předchozí starostka	Dichotomická proměnná dělíci krajská města na ty, kde v období předcházejícím volbám stála (hodnota 1), či naopak nestála (hodnota 0) v čele krajského města žena, tj. po komunálních volbách v roce 2014.
Vítězství levice	Dichotomická proměnná dělíci města dle toho, zdali ve volbách zvítězila levicová strana. Vychází z předpokladu, že levicové strany by měly poskytovat více prostoru ženám na kandidátkách.
Krajské zastupitelky	Podíl žen v zastupitelstvu kraje v době voleb do zastupitelstva krajského města, tj. po krajských volbách v roce 2016.
Předchozí zastupitelky	Podíl žen v zastupitelstvu krajského města v předchozím období, tj. po komunálních volbách v roce 2014.

Zdroj: SLDB (2011), ČSÚ (2019), vlastní výpočet.

Jako metoda analýzy, do níž vstoupí výše popsané indikátory, byla zvolena kvalitativní komparativní analýza (QCA), která má ambici odstranit či spíše přemostit tradiční metodologické schizma mezi kvalitativním a kvantitativním přístupem výzkumu (Kouba 2011).⁹ Jedná se zejména o problém mezi unikátností studovaných případů na straně kvalitativního výzkumu a možnostmi širší komparace a zobecnění na straně metod kvantitativních. Smyslem metody QCA je analýza konfiguračních vztahů podmínek a důsledků, čímž je možno zachytit jak unikátnost jednotlivých případů, tak zároveň provést komparaci jednotlivých případů (Schneider 2012). Metoda je vhodná pro výzkum se středně velkým N . V samotném základu pak stojí principy, které formuloval George Boole považovaný za pomyslného zakladatele informatiky, jelikož v jejím základu dnes stojí právě ony principy známé pod označením Booleova algebra.

V souvislosti s QCA se nejčastěji mluví o dvojici možných variant této metody, tedy o variantě s ostrými množinami (*crispsets* – csQCA), která rozlišuje pouze dva stavy, tedy přítomnost či nepřítomnost jevu (splnění/nesplnění podmínky) a dle toho nabývá hodnoty 0, nebo 1. Druhou variantou je využití tzv. fuzzy množin (*fuzzy-sets* – fsQCA).¹⁰ Tato varianta pracuje s tím, že proměnné mohou nabývat a zpravidla nabývají i jiných hodnot, než pouze 0, nebo 1. Tato varianta nabízí mnohem širší možnosti pro výzkumníka a zároveň v určitých případech i lepší výsledky, nicméně je spojena s nutností kalibrace dat. Určitou alternativou stojící mezi oběma případy je tzv. multi-value QCA (mvQCA), která je používána v případech, ve kterých není vhodná či možná dichotomizace dat pro csQCA. S ohledem na prostor tohoto textu odkážeme pro bližší seznámení s metodou na zřejmě nejlepší současný učební text (viz Schneider, Wagemann 2012).

Pro náš případ se jeví jako nejvýhodnější varianta využití csQCA, jelikož výstupní proměnnou je úspěch ženských kandidátek, kde se reálně objevuje pouze dichotomie úspěch/neúspěch (viz níže). V prvním kroku tedy vytvoříme tabulku hodnot podmínek na základě teoretické části, kterou následně kódováním převedeme do podoby pravdivostní tabulky nabývající hodnot 0, nebo 1. V případě, že nastane kontradikce případů (stejná kombinace vede k odlišným výsledkům) je nutné kontradikci odstranit. Následně je možné využít softwarové nástroje k provedení logické minimalizace, která vede k vytvoření tzv. minimální formule, tj. konfiguraci podmínek vedoucích k výstupní proměnné bez podmínek, které nehrají ve výsledku roli. Následně je možné přistou-

⁹Autorem, který metodu rozpracoval, je americký sociolog Charles C. Ragin ve své práci *The Comparative Method Moving Beyond Qualitative and Quantitative Strategies* (1989), na kterou navázal řadou dalších textů věnovaných QCA (Ragin 2000, 2008).

¹⁰Kouba (2011: 488) upozorňuje na to, že se objevuje i česká jazyková varianta „vágní“ či „mlhavé“ množiny, ale z hlediska jednoznačnosti doporučuje využívat pojmu fuzzy.

pít k interpretaci výsledků, která je v tomto případě velmi důležitou součástí, protože pouhá softwarová analýza v tomto případě ukáže kombinace podmínek, ale nedokáže vysvětlit specifika studovaných případů.

Samozřejmě jsme si vědomi skutečnosti, že QCA není bezchybným analytickým nástrojem. Naopak může svádět k využití takových podmínek, které povedou k požadovanému vysvětlení, aniž by byly zohledněny jiné důležité faktory. Tento limit se však snažíme odbourat pomocí důkladné teoretické diskuze ústící v náš výběr.

Výsledky analýzy

V rámci zkoumaných případů jsme se rozhodli pracovat s dvojicí modelů, které by mohly samy o sobě nabídnout vysvětlení zkoumaných jevů, a to konkrétně kombinovaný socio-ekonomický model a model politicko-kulturní. Pro oba modely byly na základě teoretického modelu stanoveny podmínky, které nabízí potenciál k vysvětlení volebního výsledku kandidujících žen.

Socio-ekonomický model

Tabulka 2. Socio-ekonomický model (v %)

Krajské město	Nezaměstnanost	Gender wage gap	Vysokoškoláci	Podnikatelky	Religiozita	Zvolené ženy
Kladno	5,9	0,75	9,05	6,96	8,66	26,15
České Budějovice	6,4	0,81	14,06	7,62	13,59	17,78
Plzeň	6,2	0,80	12,60	5,15	9,30	21,28
Karlovy Vary	9	0,80	9,44	8,59	7,14	20,85
Ústí nad Labem	10,5	0,80	8,86	4,38	5,29	35,14
Liberec	9,4	0,79	11,86	5,72	7,21	30,77
Hradec Králové	4,9	0,81	14,26	6,99	10,39	27,03
Pardubice	6,3	0,81	12,11	5,85	13,71	17,95
Jihlava	6,7	0,75	10,02	6,65	22,83	16,22
Brno	6,3	0,77	18,31	5,52	20,68	23,64
Olomouc	9,2	0,81	17,03	6,80	16,56	20,00
Zlín	6,1	0,76	13,32	6,38	29,25	14,63
Ostrava	10,3	0,79	11,60	4,28	18,46	30,91

Z takto připravené tabulky bylo nutné provést dichotomizaci hodnot jednotlivých indikátorů tak, aby mohly být využity pro QCA. Klíčem k stanovení prahů, kdy je podmínka naplněna, a tudíž nabývá hodnoty 1, se pro nás stala průměrná hodnota, nicméně nikoliv v celorepublikovém měřítku, ale pouze v případech, které zkoumáme v naší analýze, tedy v krajských městech. V případě religiozity pak překročení meze vede k zápisu 0, jelikož vyšší podíl nábožensky orientovaného obyvatelstva dle teoretických předpokladů vede k nižšímu zastoupení žen. Takto operacionalizovanou pravdivostní tabulku jsme analyzovali pomocí analytického softwaru TOSMANA, který je vyvíjen přímo Charlesem Raginem, průkopníkem QCA.

Tabulka 3. Socio-ekonomický model – pravdivostní tabulka

Krajské město	Nezaměstnanost	Gender wage gap	Vysokoškoláci	Podnikatelky	Religiozita	Zvolené ženy
Kladno	0	0	0	1	1	0
České Budějovice	1	1	1	1	1	0
Plzeň	1	1	1	0	1	0
Karlovy Vary	1	1	0	1	1	0
Ústí nad Labem	1	1	0	0	1	1
Liberec	1	0	0	0	1	1
Hradec Králové	0	1	1	1	1	0
Pardubice	1	1	1	0	1	0
Jihlava	1	0	0	1	0	0
Brno	1	0	1	0	0	0
Olomouc	1	1	1	1	0	0
Zlín	0	0	1	1	0	0
Ostrava	1	0	0	0	0	1

Softwarová analýza se zaměřila na vysvětlení nabytí hodnoty 1 na výstupu, tedy v procentuálním zastoupení žen. Zajímaly nás tedy tři konkrétní případy, kdy hranice zastoupení žen v krajských městech přesáhla 30 % mez. Konkrétně se jednalo o Liberec, Ústí nad Labem a Ostravu. Výsledná analýza nicméně ukázala, že se nepodařilo nalézt shodu, která by vysvětlila úspěch žen ve všech třech městech najednou. Na druhé straně ale výstupy QCA ukázaly velmi zajímavou roli a pozici města Liberec. Ten nabízel velmi dobrou shodu v kombinaci podmínek jak s Ostravou (s výjimkou religiozity), tak s Ústím nad Labem (s výjimkou gender wage gap). Všechna tři města však zaznamenala shodu v hodnotách tří podmínek. Konkrétně nižším počtu podnikatelek, menším podílu vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva a vyšší míře nezaměstnanosti.

Kombinace podmínek vedoucí v tomto modelu k vyššímu zastoupení žen vypadá následovně.

Liberec + Ústí nad Labem: Nezaměstnanost{1} * Vysokoškoláci{0} * Podnikatelky{0} * Religiozita{1}

Liberec + Ostrava: Nezaměstnanost{1} * Vysokoškoláci{0} * Podnikatelky{0} * Gender wage gap{0}

Zajímavý pohled však nabízejí města jako je například Olomouc, která splňuje většinu teoretických předpokladů spojovaných s vyšší úspěšností žen, avšak výsledná politická reprezentace žen dosahuje naopak nižších hodnot. Stejně konstatování platí i pro Hradec Králové či Pardubice a jistě se zde nabízí otázka toho, co by v tomto případě ukázala statistická analýza s větším počtem proměnných.

Politicko-kulturní model

Pro politicko-kulturní model jsme vybrali pětici podmínek, z nichž tři mohou nabývat pouze dichotomických hodnot, takže není nutné je operacionalizovat a pouze vyhodnotit, zda požadovaný stav nastal, či nikoliv. Jedná se o levicovou orientaci krajské koalice, zdali byla zvolena v předchozích volbách starostka a jestli je vítězem voleb v konkrétním krajském městě levicová strana. V případě levicových stran jsme sáhli, vědomi si konceptuálních problémů dělení na pravici a levici, k zařazení pouze těch stran, které se k levici explicitně hlásí jako stran levicových, tedy

ČSSD a KSČM. Další dvě proměnné vycházejí z míry reprezentace žen na krajské úrovni a na komunální úrovni v předchozích volbách.

Tabulka 4. Politicko-kulturní model

Krajské město	Krajská vláda – levice	Předchozí starostka	Vítězství levice	Krajské zastupitelky	Předchozí zastupitelsky	Zvolené ženy
Kladno	Ne	Ne	Ano	26,15	27,27	26,15
České Budějovice	Ano	Ne	Ne	16,36	15,56	17,78
Plzeň	Ano	Ne	Ano	17,78	15,56	21,28
Karlovy Vary	Ne	Ne	Ne	28,89	17,14	20,85
Ústí nad Labem	Ano	Ne	Ne	12,73	27,03	35,14
Liberec	Ne	Ne	Ne	24,44	33,33	30,77
Hradec Králové	Ano	Ne	Ano	22,22	21,62	27,03
Pardubice	Ano	Ne	Ne	15,56	17,95	17,95
Jihlava	Ano	Ne	Ne	17,78	21,62	16,22
Brno	Ne	Ne	Ano	18,46	23,64	23,64
Olomouc	Ne	Ne	Ne	14,55	22,22	20,00
Zlín	Ne	Ne	Ne	22,22	21,95	14,63
Ostrava	Ne	Ne	Ano	24,62	20,00	30,91

Dichotomickým charakterem některých podmínek byla usnadněna příprava pravdivostní tabulky pro analýzu, kde bylo nutné operacionalizovat pouze dvě podmínky, a to zastoupení žen na krajské úrovni po volbách v roce 2016 a zastoupení žen po předchozích komunálních volbách v roce 2014, kde jsme však snížili, s ohledem na celkový trend, hranici pro zastoupení žen na 25 %. Tím jsme získali pravdivostní tabulku v následné podobě.

Tabulka 5. Politicko-kulturní model – pravdivostní tabulka

Krajské město	Krajská vláda – levice	Předchozí starostka	Vítězství levice	Krajské zastupitelky	Předchozí zastupitelsky	Zvolené ženy
Kladno	0	0	1	1	1	0
České Budějovice	1	0	0	0	0	0
Plzeň	1	0	1	0	0	0
Karlovy Vary	0	0	0	1	0	0
Ústí nad Labem	1	0	0	0	1	1
Liberec	0	0	0	0	1	1
Hradec Králové	1	0	1	0	0	0
Pardubice	1	0	0	0	0	0
Jihlava	1	0	0	0	0	0
Brno	0	0	1	0	0	0
Olomouc	0	0	0	0	0	0
Zlín	0	0	0	0	0	0
Ostrava	0	0	1	1	0	1

Po provedení analýzy se nám kombinací podmínek shodovalo Ústí nad Labem s Libercem, což jen poukazuje na to, že tato dvě města jsou si velmi podobná nejen historicky, ale i určitými trendy v politice. Tato města dokazují, že specifický fenomén prostoru takzvaných Sudet nabízí

stále určité anomálie, kdy společnými prvky je nízké zastoupení žen na vyšší úrovni vládnutí, konkrétně na krajské úrovni a starosta (respektive primátor) je muž, navíc v konstelaci, kde vítězem voleb není levicová strana, což je v rozporu s většinou teoretických předpokladů. Roli sehrává pouze výraznější zastoupení žen v předchozím komunálním zastupitelstvu.

Liberec + Ústí nad Labem: Předchozí starostka_{0} * Vítězství levice_{0} * Krajské zastupitelky_{0} * Předchozí zastupitelky_{1}

Oproti tomu Ostrava nabízí takřka protichůdnou kombinaci podmínek, než která vedla k vyšší míře reprezentace žen v předchozím případě.

Ostrava: Krajská vláda – levice_{0} * Předchozí starostka_{0} * Vítězství levice_{1} * Krajské zastupitelky_{1} * Předchozí zastupitelky_{0}

Jako zajímavá otázka tak vyvstává to, zdali jsou Sudety skutečně tak svébytným sociokulturním, ale i politickým fenoménem, který je protichůdný vůči běžným teoretickým předpokladům.

Závěr

Předkládaná studie si kladla za cíl zjistit za pomoci kvalitativní komparativní analýzy možné kombinace podmínek, které vedou k větší deskriptivní reprezentaci žen na komunální úrovni vládnutí. Vybraným vzorkem byla zastupitelstva krajských měst po komunálních volbách v roce 2018, s výjimkou specifického případu Prahy, kterou v našem výzkumu nahradilo Kladno, které však, oproti volbám v roce 2014 (viz Bláha 2017), nepřekonalo potřebnou mez zastoupení, tudíž jej nemusíme uvažovat jako prvek, který by výrazně ovlivnil nebo snad dokonce zkreslil naši analýzu.

Bezesporu pozitivním zjištěním je skutečnost, že nebylo nutné v případě komunálních voleb v roce 2018 již snižovat hranici reprezentace pod 30 % mez, která je v souladu i s teoretickou literaturou (tzv. kritická hranice), kdy v případě Ústí nad Labem vystoupal počet žen v zastupitelstvu až na 35,14 % a v Liberci dosáhl 30,77 %; v Liberci přesahuje zastoupení žen v obecním zastupitelstvu 30 % hranici nepřetržitě od roku 2006. Právě příklady Ústí nad Labem a Liberce potvrzují, že se v případě politické reprezentace žen nejedná o nahodilost, protože takto dvě krajská města dosahují v českém prostředí pravidelně nadprůměrných hodnot deskriptivní reprezentace žen.¹¹ To lze s určitou kritickou distancí připsat i geografické poloze v oblasti Sudet a s ní spojené obdobné historické zkušenosti související s druhou světovou válkou, která způsobila prakticky kompletní výměnu obyvatelstva, kdy původní německá majorita byla vysídlena a nahrazena novým obyvatelstvem českého původu, které však v mnoha případech nemělo žádné vazby k daným místům, tudíž došlo k absolutnímu zpřetrhání historických vazeb a jakýchkoliv tradic.

Tato města však spojuje s dalším městem, kde zastoupení žen po komunálních volbách v roce 2018 přesáhlo 30 % hranici, Ostravou (30,91 %), skutečnost, že se jedná o města s vyšší nezaměstnaností a nižším podílem vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva, v němž navíc chybí vyšší podíl žen podnikatelek. To jsou ukazatele, které by měly naopak míru zastoupení žen dle předpokladů snižovat, avšak pravděpodobně se tedy jedná výrazná specifika příhraničních krajských měst. Je tedy dle našeho názoru možné se domnívat, že právě tyto historické konotace mají výrazný vliv na míru politické reprezentace žen, protože obě města (Liberec a Ústí nad Labem) v řadě ohledů vykazují výrazné odlišnosti. V případě Ostravy lze samozřejmě spekulovat o tom, co je příčinou zvýšení míry reprezentace žen mezi komunálními volbami v letech 2014 a 2018 o téměř 11 procentních bodů a zdali nejde pouze o nahodilý jev.

¹¹Více k vývoji politické reprezentace žen v největších českých městech viz Maškarinec (2019: 91–94).

Nelze však tuto skutečnost chápat jako jediné možné vysvětlení, jedná se spíše o vysvětlení sledující výsledky sociologických výzkumů regionů a jejich hodnot (Prudký, Šmídová, Vojtíšková 2016). Roli mohou jistě sehrávat i další faktory jako například vyšší zastoupení lokálních politických uskupení (srov. Šaradín 2004: 112–117; Balík, Gongala, Gregor 2015: 101–122; Maškarinec 2019: 91–94), ale i tento faktor může (na úrovni největších měst) do jisté míry souviset s hodnotovou orientací těchto lokalit.

To samozřejmě v plné síle ukáží nejlépe až další komunální volby, ale je velmi zajímavé sledovat, jak podpora žen v politice roste v krajských městech regionů, které jsou považované za strukturálně postižené a problematické (přestože Liberec, resp. Liberecko, na rozdíl od Ostravy a Ústí nad Labem, nepatří mezi strukturálně postižené regiony). Mnohem zajímavějším fenoménem stojícím za další prozkoumání je ale skutečnost, že ve většině případů jdou v České republice skutečné výsledky proti teoretickým předpokladům toho, jaké faktory by měly politickou reprezentaci žen posilovat nebo naopak omezovat.

Financování

Tato studie byla podpořena projektem GAČR, č. 20-04551S, Vzorce kvality demokracie na regionální úrovni v zemích V4: Vhled do černé skříňky.

Bibliografie

- Balík, S. 2009. *Komunální politika. Obce, aktéři a cíle místní politiky*. Praha: Grada.
- Balík, S., P. Gongala, K. Gregor. 2015. *Dvacet let komunálních voleb v ČR*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.
- Bernard, J. 2012. „Individuální charakteristiky kandidátů ve volbách do zastupitelstev obcí a jejich vliv na volební výsledky.“ *Sociologický časopis* 48 (4): 613–640.
- Bláha, P. 2017. „Reprezentace žen na lokální úrovni: Kvalitativní komparativní analýza úspěšnosti žen v českých komunálních volbách 2014.“ *Politické vědy* 20 (3): 150–167.
- Brim, L., P. Dufek. 2012. „Politická reprezentace individuální a kolektivní: K otázce teoretických základů demokracie na transnacionální úrovni.“ *Politologický časopis* 19 (2): 128–154.
- Bristow, S. L. 1980. „Women councillors – An explanation of the underrepresentation of women in local government.“ *Local Government Studies* 6 (3): 73–90, <https://doi.org/10.1080/03003938008432878>.
- Brito Vieira, M., D. Runciman. 2008. *Representation*. Cambridge: Polity Press.
- Bullock III., C. S., S. A. MacManus. 1991. „Municipal Electoral Structure and the Election of Councilwomen.“ *Journal of Politics* 53 (1): 75–89, <https://doi.org/10.2307/2131721>.
- Carroll, S. J. 1994. *Women as Candidates in American Politics*. Bloomington: Indiana University Press.
- Crowder-Meyer, M., S. Kushner Gadarian, J. Trounstine. 2015. „Electoral institutions, gender stereotypes, and women’s local representation.“ *Politics, Groups, and Identities* 3 (2): 318–334, <https://doi.org/10.1080/21565503.2015.1031803>.
- ČSÚ. 2019. Veřejná databáze (<http://vdb.czso.cz/vdbvo/uvod.jsp>).
- Dahlerup, D. 2006. „The story of the theory of critical mass.“ *Politics & Gender* 2 (4): 511–522, <https://doi.org/10.1017/S1743923X0624114X>.
- Dahlerup, D., M. Leyenaar. 2013a. „Breaking Male Dominance in Politics.“ Pp 221–237 in D. Dahlerup, M. Leyenaar (eds.). *Breaking Male Dominance in Old Democracies*. Oxford: University Press, <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199653898.003.0010>.
- Dahlerup, D., M. Leyenaar. 2013b. „Introduction.“ Pp 1–19 in D. Dahlerup, M. Leyenaar (eds.). *Breaking Male Dominance in Old Democracies*. Oxford: University Press, <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199653898.003.0001>.
- Duerst-Lahti, G. 1998. „The Bottleneck: Women Becoming Candidates.“ Pp 15–25 in S. Thomas, C. Wilcox (eds.). *Women and Elective Office: Past, Present and Future*. New York: Oxford University Press.
- Gelnarová, J. 2010. „Reprezentace žen v politice z pohledu politické teorie aneb ‚Co všechno znamená, když se řekne, že ženy jsou v politice podreprezentovány?‘“ *Acta Politologica* 2 (2): 120–135.

- Giger, N. 2009. „Towards a modern gender gap in Europe? A comparative analysis of voting behavior in twelve countries.“ *The Social Science Journal* 46 (3): 474–492, <https://doi.org/10.1016/j.soscij.2009.03.002>.
- Hamplová, D. 2013. *Náboženství v české společnosti na prahu 3. tisíciletí*. Praha: Karolinum.
- Havelková, H. 2006. „Jako v loterii: politická reprezentace žen v ČR po roce 1989.“ Pp 25–42 in H. Hašková, A. Křížková, M. Linková (eds.). *Mnohohlasem: Vydávání ženských prostorů po roce 1989*. Praha: Sociologický ústav AV ČR.
- Havlík, V., P. Voda. 2016. „The Rise of New Political Parties and Re-Alignment of Party Politics in the Czech Republic.“ *Acta Politologica* 8 (2): 119–144.
- Illner, M. 2011. „The Czech Republic: Local Government in the Years after the Reform.“ Pp 505–527 in F. Hendriks, A. Lidström, J. Loughlin (eds.). *The Oxford Handbook of Local and Regional Democracy in Europe*. Oxford: Oxford University Press.
- Inglehart, R., P. Norris. 2000. „The Developmental Theory of the Gender Gap: Women’s and Men’s Voting Behavior in Global Perspective.“ *International Political Science Review* 21 (4): 441–463, <https://doi.org/10.1177/0192512100214007>.
- Ishiyama, J. T. 2003. „Women’s Parties in Post-Communist Politics.“ *East European Politics and Societies* 17 (2): 266–304, <https://doi.org/10.1177/0888325403017002005>.
- Jůptner, P., M. Polinec a kol. 2009. *Evropská lokální politika 2*. Praha: Institut politologických studií FSV UK.
- Jůptner, P., M. Polinec, K. Švec a kol. 2007. *Evropská lokální politika*. Praha: Institut politologických studií FSV UK.
- Kenworthy, L., M. Malami. 1999. „Gender Inequality in Political Representation: A worldwide Comparative Analysis.“ *Social Forces* 78 (1): 235–268, <https://doi.org/10.2307/3005796>.
- Kjaer, U., R. E. Matland. 2014. „Women’s representation in local politics in the Nordic countries – Does geography matter?“ Paper presented at *Urban Affairs Association Annual Meeting*, San Antonio, Texas, March 19–22.
- Klimovský, U. Pinterič, P. Maškarinec. 2019. „Slovenské komunální volby v roce 2018 a politická reprezentace žen: potvrzení vývoje nebo nástup nových trendů?“ *Politologická revue* 25 (2): 5–25.
- Kostecký, T., M. Šimon. 2015. „Geografie politických orientací voličů v letech 1992–2013.“ Pp 68–93 in T. Kostecký, R. Mikešová, M. Poláková, D. Čermák, J. Bernard, M. Šimon (eds.). *Geografie výsledků parlamentních voleb: prostorové vzorce volebního chování v Česku 1992–2013*. Praha: Sociologický ústav AV ČR.
- Kouba, K. 2011. „Kvalitativní srovnávací analýza (QCA) a konfigurativní metody v politologii.“ Pp 468–507 in M. Novák a kol. *Úvod do studia politiky*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- Kouba, K., M. Nálepová, O. Filipec. 2013. „Proč jsou ženy v české politice podreprezentovány? Analýza kandidátních listin a volebního chování v Olomouckém kraji.“ *Politologický časopis* 20 (4): 372–391, <https://doi.org/10.5817/PC2013-4-372>.
- Krebs, T. B. 1998. „The Determinants of Candidates’ Vote Share and the Advantages of Incumbency in City Council Elections.“ *American Journal of Political Science* 42 (3): 921–935, <https://doi.org/10.2307/2991735>.
- Lovenduski, J., P. Norris (eds.). 1993. *Gender and Party Politics*. London: Sage.
- Magin, R. 2013. „Women in local assemblies – rare guests or (almost) equal partners?“ Pp 37–55 in B. Pini, P. McDonald (eds.). *Women and Representation in Local Government. International case studies*. Abingdon: Routledge.
- Mansbridge, J. 2003. „Rethinking Representation.“ *American Political Science Review* 94 (4): 515–528, <https://doi.org/10.1017/S0003055403000856>.
- Mariani, M. D. 2008. „A Gendered Pipeline? The Advancement of State Legislators to Congress in Five States.“ *Politics & Gender* 4(2): 285–308, <https://doi.org/10.1017/S1743923X08000196>.
- Marks, G., L. Hooghe, M. Nelson, E. Edwards. 2006. „Party Competition and European Integration in the East and West.“ *Comparative Political Studies* 39(2): 155–175, <https://doi.org/10.1177/0010414005281932>.
- Martinussen, P. E. 2004. „Government Performance and Political Accountability at Subnational Level: The Electoral Fate of Local Incumbents in Norway.“ *Scandinavian Political Studies* 27(3): 227–259, <https://doi.org/10.1111/j.1467-9477.2004.00105.x>.

- Maříková, H. 2016a. „Neúplná demokracie aneb nízké zastoupení žen v politice z perspektivy teoretických přístupů a výzkumů.“ Pp 12–24 in H. Maříková, M. Čermáková, R. Volejníčková. *Sólo pro soprán: O ženách v české politice*. Praha: Sociologický ústav AV ČR.
- Maříková, H. 2016b. „Skleněný strop pro ženy v politice: Česká republika.“ Pp 25–33 in H. Maříková, M. Čermáková, R. Volejníčková. *Sólo pro soprán: O ženách v české politice*. Praha: Sociologický ústav AV ČR.
- Maškarinec, P. 2016. „Determinants of Women’s Descriptive Representation on the City Boards of the Czech Statutory Cities after the Local Elections of 2014.“ *Slovak Journal of Political Science* 16 (2): 113–133, <https://doi.org/10.1515/sjps-2016-0006>.
- Maškarinec, P. 2019. *Ženy a lokální politika. Komunální volby v České republice v letech 1994–2018 z pohledu politické reprezentace žen*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.
- Maškarinec, P., D. Klimovský, P. Bláha. 2019. *Where Have All the Women Gone? Women’s Political Representation in Local Councils of Czech and Slovak Towns, 1994–2014*. Praha: Dokořán.
- Maškarinec, P., D. Klimovský, S. Danišová. 2018. „Politická reprezentace žen na pozicích starostek v Česku a na Slovensku v letech 2006–2014: Srovnávací analýza faktorů úspěšnosti.“ *Sociologický časopis* 54 (4): 529–560.
- Maškarinec, P., D. Klimovský. 2017. „Determinants of Women’s Descriptive Representation in the 2014 Czech and Slovak Local Elections.“ *Lex Localis – Journal of Local Self-Government* 15 (3): 387–410, [https://doi.org/10.4335/15.3.387-410\(2017\)](https://doi.org/10.4335/15.3.387-410(2017)).
- Matland, R. E. 1998. „Women’s Representation in National Legislatures: Developed and Developing Countries.“ *Legislative Studies Quarterly* 23 (1): 109–125, <https://doi.org/10.2307/440217>.
- Matland, R. E. 2003. „Women’s Representation in Post-Communist Europe.“ Pp 321–342 in R. E. Matland, K. A. Montgomery (eds.). *Women’s Access to Political Power in Post-Communist Europe*. Oxford: Oxford University Press, <https://doi.org/10.1093/0199246866.003.0016>.
- Montgomery, K. A. 2003. „Introduction.“ Pp 1–18 in R. E. Matland, K. A. Montgomery (eds.). *Women’s Access to Political Power in Post-Communist Europe*. Oxford: Oxford University Press.
- Navarro, C., L. Medir. 2016. „Patterns of gender representation in councils at the second tier of local government: Assessing the gender gap in an unexplored institutional setting.“ Pp 111–132 in X. Bertrana, B. Enger, H. Heinelt (eds.). *Policy Making at the Second Tier of Local Government in Europe: What is happening in provinces, counties, départements and landkreise in the on-going re-scaling of statehood?* Abingdon: Routledge.
- Norris, P. 1987. *Politics and Sexual Equality: The Comparative Position of Women in Western Democracies*. Boulder: Lynne Rienner.
- Norris, P. 2002. *Democratic Phoenix. Reinventing Political Activism*. Cambridge: Cambridge University Press, <https://doi.org/10.1017/CBO9780511610073>.
- Ondercin, H. L., S. Welch. 2009. „Comparing Predictors of Women’s Congressional Election Success: Candidates, Primaries, and the General Election.“ *American Politics Research* 37 (4): 593–613, <https://doi.org/10.1177/1532673X08325198>.
- Paxton, P. 1997. „Women in National Legislatures: A Cross-National Analysis.“ *Social Science Research* 26 (4): 442–464, <https://doi.org/10.1006/ssre.1997.0603>.
- Paxton, P., S. Kunovich, M. M. Hughes. 2007. „Gender in Politics.“ *Annual Review of Sociology* 33: 263–284, <https://doi.org/10.1146/annurev.soc.33.040406.131651>.
- Pitkin, H. F. 1967. *The Concept of Representation*. Berkeley: University of California Press.
- Prudký, L., M. Šmídová, K. Vojtíšková. 2016. *Periferie, kraje, hodnoty*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.
- Ragin, C. 1989. *The Comparative Method Moving Beyond Qualitative and Quantitative Strategies*. Berkeley: University of California Press.
- Ragin, C. 2000. *Fuzzy-set social science*. Chicago: University of Chicago Press.
- Ragin, C. 2008. *Redesigning social inquiry: fuzzy sets and beyond*. Chicago: University of Chicago Press, <https://doi.org/10.7208/chicago/9780226702797.001.0001>.
- Rakušanová, P. 2005. „Mechanismy inkluze a exkluze žen v politice v České republice.“ *Gender, rovné příležitosti, výzkum* 6 (2): 25–30.
- Rakušanová, P. 2006. *Česká politika. Ženy v labyrintu mužů?* Praha: Fórum 50 %.

- Rakušanová, P., L. Václavíková-Helšusová. 2006. „Ženy v mužské politice.“ Pp 43–60 in H. Hašková, A. Křížková, M. Linková (eds.). *Mnohohlasem. Vyjednávání ženských prostorů po roce 1989*. Praha: Sociologický ústav AV ČR.
- Rakušanová, P., L. Václavíková-Helšusová. 2008. „Odcházení: Poliřičky odcházející z politické scény a jejich zkušenosti.“ *Gender, rovné příležitosti, výzkum* 9(1): 16–25.
- Rao, N. 2005. „The Representation of Women in Local Politics.“ *Politics and Policy* 33 (2): 323–339, <https://doi.org/10.1332/0305573053870176>.
- Regulska, J., S. Fried, J. Tiefenbacher. 1991. „Women, Politics and Place: Spatial Patterns of Representation in New Jersey.“ *Geoforum* 22 (2): 203–221, [https://doi.org/10.1016/0016-7185\(91\)90008-E](https://doi.org/10.1016/0016-7185(91)90008-E).
- Rule, W. 1987. „Electoral Systems, Contextual Factors and Women’s Opportunity for Election to Parliament in Twenty-Three Democracies.“ *Western Political Quarterly* 40 (3): 477–498, <https://doi.org/10.2307/448386>.
- Saxonberg, S. 2003. „Czech Political Parties Prefer Male Candidates to Female Votes.“ Pp 245–266 in R. E. Matland, K. A. Montgomery (eds.). *Women’s Access to Political Power in Post-Communist Europe*. Oxford: Oxford University Press, <https://doi.org/10.1093/0199246866.003.0012>.
- Schneider, C., C. Wagemann. 2012. *Set-theoretic methods for the social sciences: a guide to qualitative comparative analysis*. Cambridge: Cambridge University Press, <https://doi.org/10.1017/CBO9781139004244>.
- Siaroff, A. 2000. „Women’s Representation in Legislatures and Cabinets in Industrial Democracies.“ *International Political Science Review* 21 (2): 197–215, <https://doi.org/10.1177/0192512100212005>.
- SLDB. 2011. Sčítání lidu, domů a bytů 2011 – Liberecký kraj. Liberec: ČSÚ (<http://www.liberec.czso.cz/>).
- Sloboda, M. 2014. „Women’s participation and Incumbency Advantage in Slovak Cities: the Case Study of Mayoral elections in Slovakia.“ *Socialiniai tyrimai/Social Research* 36 (3): 101–112.
- Smith, A., B. Reingold, M. L. Owens. 2012. „The Political Determinants of Women’s Descriptive Representation in Cities.“ *Political Research Quarterly* 65 (2): 315–329, <https://doi.org/10.1177/1065912910395327>.
- Stockemer, D., A. Sundström. 2016. „Modernization Theory: How to Measure and Operationalize it When Gauging Variation in Womens Representation.“ *Social Indicators Research* 125 (2): 695–712, <https://doi.org/10.1007/s11205-014-0844-y>.
- Sundström, A., D. Stockemer. 2015. „What determines women’s political representation at the local level? A fine-grained analysis of the European regions.“ *International Journal of Comparative Sociology* 56 (3–4): 1–21, <https://doi.org/10.1177/0020715215595691>.
- Swianiewicz, P. 2014. „An Empirical Typology of Local Government Systems in Eastern Europe.“ *Local Government Studies* 40 (2): 292–311, <https://doi.org/10.1080/03003930.2013.807807>.
- Sztwiertnia, R., D. Hellowá. 2012. „Ženy v lokální politice – případová studie obcí do tří tisíc obyvatel v Moravskoslezském kraji.“ *Politologický časopis* 19 (3): 260–275, <https://doi.org/10.5817/PC2012-3-260>.
- Šaradín, P. 2004. „Neparlamentní subjekty ve volbách do obecních zastupitelstev.“ *Politologický časopis* 11 (1): 109–120.
- Šprincová, V. 2014. *Analýza výsledků voleb do zastupitelstev měst a obcí 2014 z hlediska zastoupení žen*. Praha: Fórum 50 %.
- Togebly, L. 1994. „Political Implications of Increasing Numbers of Women in the Labor Force.“ *Comparative Political Studies* 27 (2): 211–240, <https://doi.org/10.1177/0010414094027002003>.
- Trounstone, J. 2011. „Evidence of a Local Incumbency Advantage.“ *Legislative Studies Quarterly* 36 (2): 255–280, <https://doi.org/10.1111/j.1939-9162.2011.00013.x>.
- Trounstone, J., M. E. Valdini. 2008. „The Context Matters: The Effects of Single-Member versus At-Large Districts on City Council Diversity.“ *American Journal of Political Science* 52 (3): 554–569, <https://doi.org/10.1111/j.1540-5907.2008.00329.x>.
- Urbinati, N., M. E. Warren. 2008. „The Concept of Representation in Contemporary Democratic Theory.“ *Annual Review of Political Science* 11: 387–412, <https://doi.org/10.1146/annurev.polisci.11.053006.190533>.
- Vohlídalová, M. 2016a. „Názory české veřejnosti na ženy v politice v datech a číslech.“ Pp. 34–59 in H. Maříková, M. Čermáková, R. Volejníčková. *Sólo pro soprán: O ženách v české politice*. Praha: Sociologický ústav AV ČR.

- Vohlídalová, M. 2016b. „Úvodem.“ Pp 7–11 in H. Maříková, M. Čermáková, R. Volejníčková. *Sólo pro soprán: O ženách v české politice*. Praha: Sociologický ústav AV ČR.
- Vohlídalová, M., H. Maříková, R. Volejníčková. 2016. *Postoje české veřejnosti k politice, politické angažovanosti a ženám v politice*. Praha: Sociologický ústav AV ČR.
- Welch, S., A. K. Karnig. 1979. „Correlates of Female Office Holding in City Politics.“ *Journal of Politics* 41 (2): 478–491, <https://doi.org/10.2307/2129774>.
- Welch, S., D. T. Studlar. 1990. „Multi-Member Districts and the Representation of Women: Evidence from Britain and the United States.“ *Journal of Politics* 52 (2): 391–412, <https://doi.org/10.2307/2131899>.

O autorech

Petr Bláha je vědeckým pracovníkem na Katedře politologie a filozofie Filozofické fakulty Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem. Zaměřuje se na problematiku občanské společnosti, politické participace, protestního chování, subkultur a sociálních hnutí. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7067-2361>.

Pavel Maškarinec je odborným asistentem a vědeckým pracovníkem na Katedře politologie a filozofie Filozofické fakulty Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem. Specializuje se na volební chování, politickou participaci, politickou reprezentaci, prostorovou analýzu voleb a kvalitu demokracie. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5336-4073>.

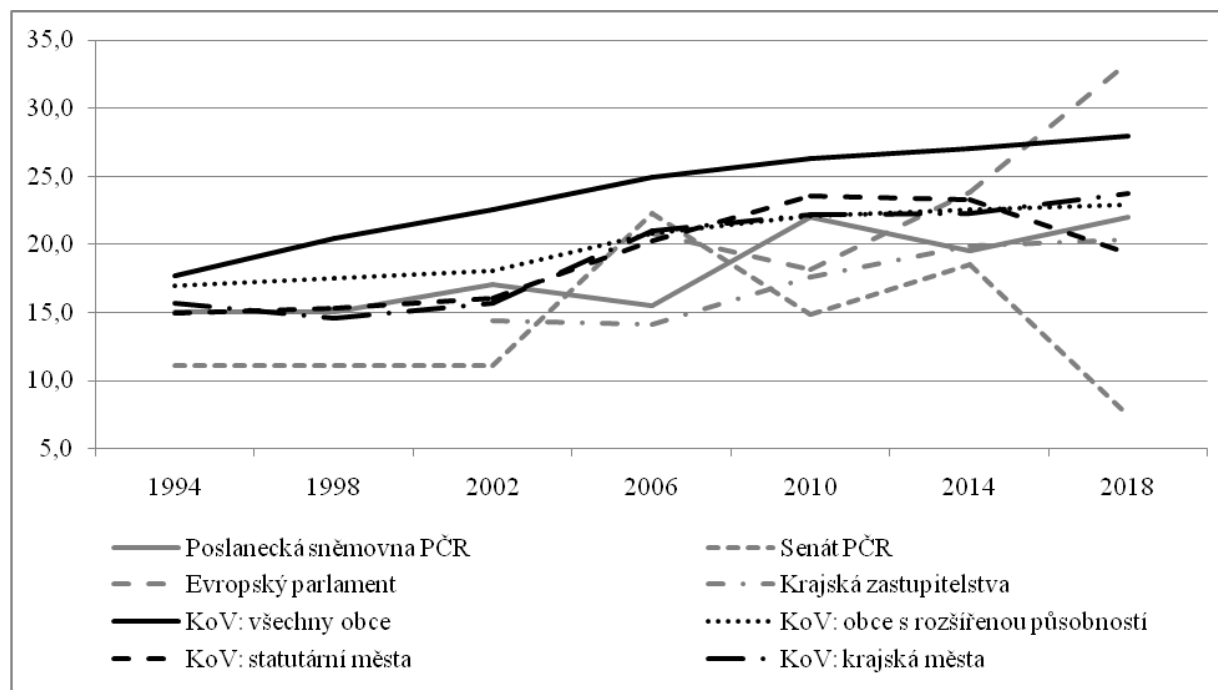
Summary

In our text, we focus on women's descriptive representation. More specifically, we analyze the determinants of women's descriptive representation in local councils of Czech regional cities after the last local elections in 2018. The choice of this topic is based on several factors: (1) the absence of research to date including an analysis of the political representation of women in Czech local councils; (2) the unsatisfactory level of female representation in the Czech Republic to date; (3) gender stereotypes and prejudices about women's representation in Czech politics; and (4) stagnation in the growth of women's representation in Czech politics. Theoretically, we use assumptions about determinants of the political representation of women found especially in advanced industrialized democracies, as research on women's descriptive representation in Central and Eastern Europe is rather marginal. We use two factors: (1) socioeconomic and cultural; and (2) political-institutional factors to explain why there is some level of variance in women's descriptive representation in Czech regional capitals. Methodologically, we use qualitative comparative analysis (QCA), more precisely QCA crisp sets (csQCA) and our own dataset of local elections.

Based on theoretical assumptions, we have found some interesting facts. Firstly, the results of our analysis in most cases contradict theoretical assumptions that explain the political representation of women in Western Europe or the USA. With regard to socio-economic and cultural factors, we found that women's descriptive representation is higher in cities with higher unemployment, a lower share of university-educated people and a lower share of female entrepreneurs. These factors were common for three regional cities with the highest number of women in their local councils – Ústí nad Labem, Liberec, and Ostrava. At the same time, QCA outputs showed a very interesting role and position of the city of Liberec. While the aforementioned three cities were subordinate to the three conditions above, Liberec distinguished itself from Ostrava in its lower religiosity and from Ústí nad Labem in its lower gender wage gap. Secondly and with regard to political-institutional factors, Ústí nad Labem and Liberec had a low representation of women at a higher level of governance (in regional councils), a male mayor of the regional cities, and a weak position of left-wing parties in local councils. In contrast, results for Ostrava were the exact opposite in political-institutional factors. Thirdly, as it is evident that especially in Ústí nad Labem and Liberec the success of women in local elections is repeated, we attribute the high level of women's political representation in these cities especially to their specific historical development. Both of these cities are located in borderland areas known as the Sudetenland (Ústí nad Labem in northwest Bohemia and Liberec in northeast Bohemia) and share common characteristics in terms of historical circumstances due to compulsory expulsions of the German minority after WWII and their replacement by other extraneous groups, together with the higher success of independent local lists in these cities. Furthermore, these processes resulted in the rise of the

multi-peripherality and socio-cultural discontinuity of these areas. These developments also influenced both the social stratification and population density of the Czech-German borderland, as social and educational development slowed down and disadvantaged socio-economic structures emerged. The last factor linked Ústí nad Labem and Liberec to Ostrava, although Ostrava is located in the Moravian-Silesian Region, i.e. in the other end of the Czech Republic. Fourthly, while some other regional cities (Olomouc, Hradec Králové, Pardubice) agree with most of the theoretical assumptions associated with women's higher success rates, the resulting political representation of women reaches much lower values. This gives rise to the question concerning why women's descriptive representation was influenced by factors in Czech regional cities that were completely different from those found in established democracies.

Příloha č. 1: Vývoj deskriptivní reprezentace žen v České republice v letech 1994–2019 (v %)

Zdroj dat: ČSÚ (2019).

Poznámka: Roky odkazují k datu konání komunálních voleb. Na dalších úrovních vládnutí se volby uskutečnily: volby do Poslanecké sněmovny PČR v letech 1996, 1998, 2002, 2006, 2010, 2013, 2017; řádné volby do Senátu PČR v letech 1996, 1998, 2000, 2002, 2004, 2006, 2008, 2010, 2012, 2014, 2016, 2018; krajské volby v letech 2000, 2004, 2008, 2012; a evropské volby v letech 2004, 2009, 2014, 2019.